

Lausunto

04.03.2022

Asia: VN/25041/2020

Henkilötunnusjärjestelmän uudistamista koskevat säädös- ja muut ehdotukset

Luonnos hallituksen esitykseksi

Yleiset huomiot esityksen tavoitteista

Espoon kaupunki kiittää mahdollisuudesta lausunnon antamiseen.

Esityksen tavoitteet ovat pääosin kannatettavia, mutta nyt esitettävän muutoksen hyödyt suhteessa kustannuksiin jäänevät hyvin pieniksi. Kokonaisuudistus olisi ollut esim. tietoturvan näkökulmasta suositeltavampi vaihtoehto.

Henkilötunnuksesta selviävillä henkilötiedoilla on monissa toiminnoissa selkeä tarve, joten mikäli henkilötunnuksesta tehdään sukupuolineutraali, joudutaan tarvittavat tiedot sukupuolesta (ja iästä) hakemaan muuta kautta. Moni prosessi hankaloituu, ja aiheuttaa ”ylimääräistä” henkilötietojen keräämistä ja käsittelyä, jos tietoja ei nähdä suoraan henkilötunnuksesta. Samoin tietojärjestelmien tietokenttiä jouduttaisiin lisäämään ja laajentamaan.

Järjestelmämuutoksista aiheutuvat kustannukset ovat liian korkeat hyötyihin nähden. Kuntasektorilla on riittävästi haasteita budjettien tasapainottamisessa hyvinvointialueuudistuksen keskellä.

Lisäksi Espoo yhtyy tietosuojavaluuttetun näkemykseen esityksen roolituksen ja vastuiden määrittelyn riittämättömyydestä.

Huomiot mahdollisuuteen saada henkilötunnus jo Suomessa oleskeluun oikeuttavaa lupaa tai rekisteröintiä koskevan hakemuksen perusteella (1. lakiehdotuksen 9 ja 22.2 §)

Toteutuessaan esitys poistaisi keinotekoisien tunnusten käytön kunnan toiminnoissa, mikä vähentäisi virheiden ja henkilötietojen tietoturvaloukkausten mahdollisuutta, sekä vähentäisi manuaalisen työn tarvetta (työaikasäästöt). Esitys on kokonaisuudessa kannatettava.

Huomiot mahdollisuudesta tallettaa ulkomaalaisen henkilön tiedot väestötietojärjestelmään ulkoisen palveluntarjoajan oleskelulupa-asiassa tekemän henkilöllisyydestä varmistumisen perusteella (1. lakiehdotuksen 22.3 §)

Ei lausuttavaa.

Etärekisteröintimenettelyä koskevat huomiot (1. lakiehdotuksen 9 a–9 d ja 34 a §)

Etärekisteröinnin mahdollisuus on erittäin kannatettava, mutta rekisteröityminen tulisi pikimmiten maahan saavuttua varmistaa. Väärinkäytön mahdollisuudet ovat korkeat etärekisteröinnissä, joten erityisesti ennen rekisteröidyn oikeuksien toteuttamista olisi henkilöllisyys todennettava viranomaiskontaktilla. Muutoin järjestelmissä pitäisi pystyä erottelamaan etärekisteröidyt tunnukset muista myönnettyistä tunnuksista. Etärekisteröinti ei kuitenkaan vaadi henkilötunnuksen uudistamista, vaan nykymuotoista tunnusta voidaan käyttää etärekisteröinnissäkin.

Sukupuolineutraalia henkilötunnusta koskevat huomiot

Tietosuoja- ja tietoturvanäkökulmasta henkilötietojen minimointi on kannatettavaa, samoin tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumisen näkökulmasta. Lisäksi sukupuolineutraali henkilötunnus vaikeuttaisi henkilötunnuksen arvaamista, joten esityksellä on tietoturvaa parantava vaikutus. Mutta on huomioitava, että monissa (kunnan) toiminnoissa oikeudellisella sukupuolella on merkitystä palvelun tuottamisen näkökulmasta. Moni sukupuolen tunnistamista edellyttävä palvelu tulee tosin siirtymään hyvinvointialueelle, mutta myös peruskunnan palveluissa sukupuolella saattaa olla merkitystä. Silloin tämän tiedon saaminen luotettavasta lähteestä, esim. VTJ:stä on varmistettava. Koska VTJ-integraatio puuttuu monesta järjestelmästä, on järjestelmiin mahdollisesti lisättävä uusia tietokenttiä sukupuolelle (todennäköisesti tietokenttien lisääminen on tarpeen, vaikka tieto tulisikin suoraan VTJ:stä). Tämä aiheuttaa kustannuksia ja lisää virheiden mahdollisuuksia (etenkin jos tieto ei tule suoraan VTJ:stä).

Uutta yksilöintitunnusta koskevat huomiot

Tietosuoja- ja tietoturvanäkökulmasta kokonaan uusi yksilöintitunnus olisi huomattavasti sukupuolineutraalia henkilötunnusta suositeltavampi/kannatettavampi vaihtoehto. Vapaaehtoinen käyttöönotto kuitenkin pitkälti vesittää yksilöintitunnuksen hyötyjä. Julkisten organisaatioiden välinen tietojenvaihto on mahdotonta ilman yhteistä asiakkaita yksilöivää tunnusta. Kahden rinnakkaisen tunnuksen käyttö ei ole kuntasektorilla mm. kustannusmielessä mahdollista. Järjestelmämuutokset ja kustannukset tulee huomioida siirtymäajoissa.

Uusi tunnus on siis puhtaasti tietosuojamielessä erittäin kannatettava, mutta kaatunee käytännön toteutuksen ja kustannusten haasteisiin.

Lisäksi Espoo toteaa, että mikäli tunnusta uudistetaan, on se tehtävä kerralla kokonaisuudessaan. Asteittain tehtävät muutokset aiheuttavat turhia kustannuksia ja koulutustarvetta henkilöstössä.

Muut hallituksen esitystä ja alustavaa asetusluonnosta koskevat huomiot

Olisi hyödyllistä tarkastella sähköisen asiointitunnuksen käytön laajentamista. Koska SATU on jo olemassa, uuden rinnakkaisen tunnuksen luomisen hyödyt tulisi selvittää. Nykyisen henkilötunnuksen käytölle on monessa toiminnossa perusteita, joten on myös tarpeen arvioida uuden tunnuksen hyötyjä suhteessa mittaviin kustannuksiin. Tunnusten riittävyys on jo osaltaan varmistettu, joten muiden hyötyjen on oltava riittäviä kustannuksiin suhteutettuna.

Kokonaisuudessaan esityksen hyödyt esim. tunnuksen etärekisteröinnistä ovat saatavilla nykyistä henkilötunnustakin käytettäessä. On huomioitava muut kuntasektorille samaan aikaan kohdistuvat ja kustannuksia aiheuttavat uudistukset. Onko tosiasiallisesti mahdollista viedä hetu-uudistusta läpi jo ennestään kireälle vedetyillä resursseilla, etenkin kun hyödyt ovat vain marginaalisia? Toisekseen mahdollinen rinnakkaisten tunnuksen käyttö hankaloittaa kuntasektorin ja kunta-valtio -välistä yhteistyötä, joten olisi suositeltavaa käyttää ainoastaan yhtä yhteistä tunnusta.

Kysymys vain ministeriöille: Seuraako esitykseen sisältyvistä muutosehdotuksista muutostarpeita hallinnonalanne lainsäädäntöön? Jos kyllä, mihin lakeihin muutoksia on tarpeen tehdä ja onko muutokset tarpeen sisällyttää esitykseen liitelakeina?

-

Informaatio-ohjauksen suunnitelma

Ovatko toimenpidesuositukset oikean suuntaisia? Mitä pidätte erityisen hyvänä tai mitä pidätte tarpeettomana?

-

Millä muilla toimenpiteillä henkilötunnuksen kysymistä ainoana tunnistustapana voitaisiin ehkäistä sähköisessä asiointissa, käyntiasioinnissa ja puhelinasioinnissa?

-

Mitä säädösmuutostarpeita tai ohjeistuksia tunnistatte eri toimialoilla tai palveluissa, jotta henkilötunnuksen kysymistä ainoana tunnistustapana voitaisiin ehkäistä?

-

Mitä säädösmuutostarpeita tunnistatte, että tunnistustapahtuma olisi tarpeeksi luotettava palvelutapahtumaan nähden ja näettekö tarvetta velvoittaa laajemmin vahvan sähköisen tunnistamisen käyttöön (millä toimialoilla, missä palveluissa)?

-

Henkilötunnuksen vaihtamiskynnyksen madaltamista koskeva arviomuistio

Kommentit muistioon

-

Pernilä Paula
Espoon kaupunki - Tietosuojavastaava